

Suositus 27/2023
Ehdotus A 1938/UHN
Käsittelijä Kestävä Pohjola -valiokunta

Mietintö vastauksesta suositukseen 27/2023 koskien elintarvikehuollon yhteisiä panostuksia Pohjoismaissa (A 1938/UHN)

Kestävä Pohjola -valiokunta ehdottaa, että Pohjoismaiden neuvosto merkitsee tiedoksi vastauksen suositukseen 27/2023 koskien elintarvikehuollon yhteisiä panostuksia Pohjoismaissa ja katsoo asian neuvoston osalta *loppuun käsitellyksi*.

Taustaa

Suosituksen sanamuoto on seuraava:

Pohjoismaiden neuvosto suosittaa Pohjoismaiden ministerineuvostolle,

että lisätään ekologisten ja kaupallisten lajikkeiden tutkimuksen ja kehityksen sekä sellaisten viljelysuositusten koordinoitua, jotka vastaavat ilmastonmuutoksen seurauksena muuttuneita Pohjolan kasvuolosuhteita.

että lisätään elintarvikehuoltoa ja omavaraisuusastetta Pohjolassa, jotta alueemme olisi varautunut paremmin ilmastonmuutoksen varalta, jotteimme olisi niin haavoittuvia kriisitilanteissa ja jotta olisimme paremmin varustautuneita ylläpitämään kestävää kaupallista eläin- ja maataloutta uusissa kasvuolosuhteissa.

että ylläpidetään ja kehitetään Pohjoismaisen geenivarakeskuksen NordGenin merkitystä Pohjolan elintarvikehuollon takaajana ilmastonmuutoksessa.

Pohjoismaiden ministerineuvoston vastaus

Maa- ja metsätalous-, kalastus-, vesiviljely- ja elintarvikeasiain ministerineuvosto (MR-FJLS) kiittää Pohjoismaiden neuvostoa suosituksesta 27/2023 ja on Pohjoismaiden

neuvoston kanssa samaa mieltä siitä, että Pohjoismaissa on perusteltua lisätä omavaraisuusastetta. Tämä koskee erityisesti sellaisten viljelykasvien viljelyä, joiden

tuonnista Pohjoismaat ovat nykyisin suurelta osin riippuvaisia, esim. palkokasvit tai uudentyyppiset rehut. Toinen tärkeä tekijä on vakaiden maailmanlaajuisten huoltoketjujen varmistaminen. Tässä yhteydessä on kuitenkin todettava, että omavaraisuusaste vaihtelee huomattavasti eri Pohjoismaissa.

Omavaraisuuden lisäämistarvetta ovat entisestään korostaneet Ukrainan sota ja koronapandemia, jotka ovat horjuttaneet elintarvikehuoltoa ja huoltoketjuja kaikkialla maailmassa, myös Pohjoismaissa.

Pohjoismaiden ministerineuvosto on Pohjoismaiden neuvoston kanssa samaa mieltä siitä, että ekologisten ja kaupallisten lajikkeiden tutkimus ja kehitys on ala, jolla Pohjoismaiden tulisi lisätä keskinäistä koordinaatiota.

Jos Pohjoismaat tutkivat ja kehittävät yhdessä nykyistä sopeutumiskykyisempiä viljelykasveja, mailla on pitkällä aikavälillä paremmat edellytykset kohdata uhat, joita ilmastonmuutos aiheuttaa elintarvikehuollolle.

Sopeutumiskykyiset viljelykasvit luovat toisin sanoen paremman perustan omavaraisuudelle ja tekevät Pohjoismaista vähemmän alttiita ulkoisille uhkille, kuten sodille, ilmastonmuutokselle, luontokadolle ja koronan kaltaisille pandemioille.

Suosituksessa todetaan, että yhteispohjoismainen metsäntutkimus (SNS) ja Pohjoismainen maatalous- ja elintarviketutkimuksen komitea (NKJ) ovat laatineet raportin, joka käsittelee nimenomaan Pohjoismaiden resilienssiä. Raportin toimeksiannon teki MR-FJLS Tromssassa vuonna 2022, ja tulokset esiteltiin MR-FJLS:lle sen kesäkokouksessa Reykjavíkissa vuonna 2023.

Raportissa esitetään useita suosituksia siitä, miten pohjoismaisesta biotaloudesta voidaan tehdä resilientimpi. Raportin suositukset ovat seuraavat:

- 1) Laaditaan resilienttiä biotaloutta koskeva yhteispohjoismainen etenemissuunnitelma
- 2) Vahvistetaan resilienssiä Pohjoismaiden biotalouden arvoketjuissa
- 3) Helpotetaan laadukkaan tiedon jakamista Pohjoismaissa
- 4) Lisätään tiedon jakamista ja yhteistyötä, jotka liittyvät pohjoismaiseen "kriisiviestintään"
- 5) Sisällytetään suositukset Pohjoismaiden ministerineuvoston uuteen yhteistyöohjelmaan vuosiksi 2025–2030.

Raportti on luettavissa täällä nordicagriresearch.org.

Todettakoon myös, että ÄK-FJLS (maa- ja metsätalous) päätti marraskuussa 2023 myöntää SNS:lle ja NKJ:lle lisävaroja, jotta ne voisivat jatkaa pohjoismaista resilienssiä koskevaa työtään. Lisäksi mainittakoon, että resilienssi sisältyy myös MR-FJLS:n yhteistyöohjelmaan yhtenä sen kolmesta päätavoitteesta seuraavien kuuden vuoden aikana vuoteen 2030 asti.

Suosituksista, jonka mukaan Pohjolan tulisi varautua nykyistä paremmin ilmastonmuutokseen ja muihin kriiseihin, voidaan todeta, että Pohjoismaisen

geenivarakeskuksen (NordGen) yhtenä keskeisenä tavoitteena on auttaa turvaamaan Pohjoismaiden elintarviketuotanto pitkällä aikavälillä.

NordGenin geenivarakokoelmaa voivat käyttää muun muassa jalostajat ja tutkijat uusien, sopeutumiskykyisten viljelykasvien tuotannossa, jotka on jalostettu nimenomaan kestävään ilmastonmuutosta ja tukemaan ympäristöä säästävää maataloutta.

NordGenin työ ja siemenkokoelma eivät myöskään ole staattisia. Tutkijat ja jalostajat kehittävät jatkuvasti uusia lajikkeita, jotka kestävät paremmin ilmastonmuutosta. NordGen pyrkii erityisesti laajentamaan viljelykasvien luonnonvaraisten sukulaisten sekä vähemmän käytettyjen puutarha- ja viljelykasvien kokoelmaansa. Näiden siemennäytteiden osuuden kasvattamisella on todennäköisesti suuri merkitys ilmasto-olosuhteiden muuttuessa tulevaisuudessa, jolloin näytteet auttavat vahvistamaan Pohjoismaiden häiriönsietokykyä ja elintarvikehuoltoa.

Pohjoismaiden neuvoston kysymykseen ekologisten ja kaupallisten lajikkeiden tutkimuksen ja kehityksen koordinoinnista voidaan todeta, että yksi NordGenin nykyisistä painopistealueista on palkokasvien kokoelmanäytteiden lisääminen.

Palkokasveilla on niiden typensidontakyvyn ansiosta iso potentiaali kestävän maatalouden edistämiseksi. Palkokasvit voivat olla myös tärkeä proteiinin lähde. Palkokasvien viljely on helppoa sekä kotiviljelijöille (vrt. suositus 20/23) että kaupallisille tuottajille. Nämä seikat tekevät palkokasveista Pohjoismaille arvokkaan resurssin kriisitilanteiden varalta. Tehokkaimpia palkokasveja ovat herneet ja härkäpavut (*Pisum sativum* ja *Vicia faba*), joiden proteiinipitoisuus on hyvin suuri. NordGenillä on härkäpavun siemennäytteitä 141 ja hernenäytteitä 2 500. NordGen pyrkii parhaillaan laajentamaan palkokasvikokoelmaansa, jotta se voisi tarjota entistä vahvemman panoksen vihreän siirtymän edistämiseen. Palkokasvien viljely Pohjolassa voi myös auttaa turvaamaan Pohjoismaiden väestön edellytyksiä siirtyä ilmaston kannalta parempaan ruokavalioon. Palkokasvit kuuluvat vihannesten ohella niihin tuoteryhmiin, joiden tuontiriippuvuus on tällä hetkellä suurin.

Kuten Pohjoismaiden neuvosto korostaa, NordGen on vahvasti mukana pohjoismaisessa julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuusohjelmassa, joka keskittyy esijalostukseen (PPP). Ohjelma on pohjoismainen lippulaivahanke, josta on selkeää hyötyä ja joka tuottaa tuloksia. Ohjelman sopimusta on juuri jatkettu kolmella vuodella vuosiksi 2024–2026. Sihteeristötehtävien lisäksi NordGen osallistuu useimpiin ohjelman hankkeisiin myös tulevalle ohjelmakaudella.

Vuonna 2024 NordGen järjestää Uppsalassa kotieläinten geenivaroja käsittelevän konferenssin. Konferenssin tarkoituksena on muodostaa tilannekuva pohjoismaisista eläinroduista ja kartoittaa mahdollisuuksia ja haasteita, jotka liittyvät kotieläinten geenivarojen säilyttämiseen ja hyödyntämiseen Pohjoismaissa. Kotieläinten geenivarat ja karjankasvatus ovat tärkeä osa ruokajärjestelmien tulevaisuuden turvaamista ja häiriönsietokyvyn parantamista Pohjoismaissa.

Kestävä maatalous, elintarvikehuolto, omavaraisuus ja resilienssi ovat Pohjoismaiden ministerineuvostolle hyvin tärkeitä osa-alueita. Tässä yhteydessä on syytä korostaa erityisesti kahta visiohanketta, jotka käsittelevät biotaloutta maaseudun kasvun vauhdittajana sekä terveellisiä ja vahvoja ruokajärjestelmiä. Näiden kahden hankkeen yhteenlaskettu budjetti on lähes 25 miljoonaa Tanskan kruunua, ja ne toteutetaan vuosina 2021–2024. Biotalousohjelmassa keskitytään varautumistilanteen vuoksi vaihtoehtoisiin proteiinin lähteisiin ja niihin liittyen kasvinjalostukseen ja kasviravinteisiin, jotka auttavat lisäämään resilienssiä Pohjoismaissa.

Resilienssiin, varautumiseen ja elintarvikehuoltoon liittyvät kysymykset ovat tärkeitä myös FJLS:n sektoriohjelmassa Ruotsin puheenjohtajakaudella vuonna 2024 sekä Pohjoismaiden ministerineuvoston tulevassa yhteistyöohjelmassa vuosiksi 2025–2030.

Pohjoismaiden ministerineuvosto katsoo täten suosituksen toteutuneeksi.

Valiokunnan näkemykset

Kestävä Pohjola -valiokunta on tyytyväinen Pohjoismaiden ministerineuvoston vastaukseen ja antaa tukensa huomattavalle työlle ja panostukselle, jonka tavoitteena on varmistaa Pohjoismaiden tuleva resilienssi ja kestävä elintarviketuotanto. Kuten vastauksesta ilmenee, ala kehittyy ja panostuksia on tarkoitus lisätä tulevaisuudessa. Valiokunta haluaa varmistaa, että panostukset johtavat konkreettisiin tuloksiin koko Pohjolassa ja keskittyvät erityisesti pohjoismaisiin saariyhteisöihin.

Valiokunta toteaa tässä yhteydessä, että vuonna 2022 julkaistiin raportti ”Selvforsyning af fødevarer i fem nordiske øsamfund”. Raportin tavoitteena on lisätä tietoa siitä, miten elintarvikeomavaraisuuden parantaminen voisi auttaa tekemään ruokajärjestelmistä ekologisesti kestävämpiä ja resilientimpiä Ahvenanmaalla, Färsaarilla ja Grönlannissa sekä Bornholmilla ja Islannissa.

Valiokunta toteaa, että saariyhteisöillä on vaihtelevat edellytykset elintarviketuotannolle ja paikallisille ruokajärjestelmille. Ne johtuvat mm. ilmasto-olosuhteista, sopivien maatalousmaiden ja merialueiden saatavuudesta sekä ruokaperinteiden ja -kulttuurien eroista. Valiokunta katsoo, että raportti on merkityksellinen myös pohjoismaisessa yhteistyössä, joka koskee resilienssiä ja kestävää elintarviketuotantoa.

Kiirunassa 25. kesäkuuta 2024

Tove Elise Madland (A)

Johan Andersson (S)

Karin Gaardsted (S)

Åsa Karlsson (S)

Ola Elvestuen (V)

Emma Berginger (MP)

Kari-Anne Jønnes (H)

Staffan Eklöf (SD)

Himanshu Gulati (FrP)